

Motion till riksdagen 2016/17:1198

av **Maj Karlsson m.fl. (V)**

Barnfattigdom

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att lagstifta om förskoleverksamhet på obekvämt arbetstid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en översyn av lagstiftningen som förbjuder avgifter i skolan och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Klyftorna mellan barn till fattiga föräldrar och barn till rika föräldrar ökar. Samtidigt som en grupp har fått det bättre och bättre ekonomiskt sett, har andra grupper fått det mycket sämre. Regeringen har ihop med Vänsterpartiet tagit viktiga kliv för att minska de ekonomiska klyftorna och åtgärda de revor i välfärden som åtta års borgerligt styre orsakat, men det återstår mycket att göra. Välfärden behöver fortsätta att byggas ut och våra gemensamma medel måste fördelas mer rättvist. Vänsterpartiet arbetar för ett framtida, modernt samhälle där alla människor kan leva ett värdigt liv i trygghet. Att leva i fattigdom har en mängd negativa konsekvenser för barn och det är väl belagt att en fattig barndom ökar risken för social utsatthet senare i livet. Det finns också ett samband mellan föräldrars inkomster och barns inkomster som vuxna. Sannolikheten att hamna i de lägre inkomstskikten ökar ju lägre inkomster föräldrarna hade under uppväxten. Forskning visar att barn i bostadsområden med låg inkomstnivå löper tre gånger så hög risk att utsättas för våld i hemmet än genomsnittet och löper dubbelt så stor risk att bli utsatta för mobbning. Studier har även tydligt visat på samband mellan fattigdom och t.ex. utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden samt hälsa och trygghet i det egna bostadsområdet. Ansökningarna till hjälporganisationen Majblomman ger en tydlig bild av fattiga barns villkor i dagens Sverige. Breven vittnar

om tonåringar som aldrig ägt en egen cykel, om barn som inte kan delta i fotbollsträningen och om barn som aldrig får gå på bio med kompisarna. Många gånger tvingas ekonomiskt utsatta familjer att göra omöjliga prioriteringar som att välja mellan att betala elräkningen eller att ha råd med vinterkläder. Vidare vittnar Stadsmissionen om att de barnfamiljer som tar emot hjälp i form av matkassar blir fler och fler. Att hjälporganisationer som Majblomman och Stadsmissionen finns är bra men Vänsterpartiet anser att barnfattigdomen först och främst ska bekämpas genom ökad ekonomisk jämlikhet och inte genom välgörenhet. Regeringen bör lägga fram förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Förskoleverksamhet på obekväm arbetstid

I dag lever en fjärdedel av alla barn i Sverige med en ensamstående förälder. Ändå är kärnfamiljen norm för såväl lagstiftning som de verksamheter barnen deltar i. Det leder till att de ekonomiska villkoren för barnfamiljer är ojämlika och orättvisa. Detta drabbar barnen – som inte kan delta i aktiviteter som barn vanligtvis förväntas delta i, t.ex. skolutflykter som kostar pengar. I Sverige finns det i dag barn som inte kan äta sig mätta hemma och som inte får riktiga vinterkläder därför att föräldrarna inte har råd. Enligt statistik från Försäkringskassan levde 17 procent av alla barn 2012 i relativ fattigdom (dvs. i hushåll där den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet är lägre än 60 procent av medianvärdet). Det är en ökning med nära fyra procentenheter sedan 2006. Störst risk att växa upp i en fattig familj löper barnen till ensamstående föräldrar. Att barnfattigdomen ökar är både upprörande och oacceptabelt. Enligt Rädda Barnens rapport Barns ekonomiska utsatthet (Årsrapport 2015) var barnfattigdomen 2010 drygt tre gånger så hög bland barn med ensamstående föräldrar som bland barn med sammanboende föräldrar. Barn till ensamstående föräldrar med utländsk bakgrund är dubbelt utsatta. Enligt Rädda Barnen lever över hälften (53 procent) av barnen i den gruppen i fattigdom.

Lösningen på problemet med den ökande barnfattigdomen är dels generella satsningar på minskad arbetslöshet, rätt till arbete på heltid, bättre arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring, föräldraförsäkring och rätt till barnomsorg även på obekväm arbetstid. Nuvarande lagstiftning stipulerar att kommuner ”utan skäligen dröjsmål” ska erbjuda en barnomsorgsplats. Däremot finns det ingen rättighet till barnomsorg på obekväm arbetstid utan kommunernas skyldighet att ansvara för barnomsorg stannar vid att anordna barnomsorg som passar flertalet förvärvsarbetande föräldrar. Förvisso står det också i skollagen att kommunerna ”ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt” (skollagen). Dock är det kommunen som slutligen avgör. Det är dags att ta nästa steg i välfärdsbygget. Regeringen bör utreda möjligheten att lagstifta om förskoleverksamhet på obekväm arbetstid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Avgifter i skolan

Alla barn ska ha lika möjligheter i skolan oavsett föräldrarnas ekonomi. Skolan ska vara avgiftsfri enligt skollagen: ”Utbildningen ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läroverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider. Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.” (Skollagens 10 kap. 10 §). I praktiken är detta dock inte fallet. I dag har skolorna rätt att ta ut enstaka, obetydliga avgifter för t.ex. teaterbesök, avgift för kollektivtrafik eller andra utflykter som barnen förväntas delta i. Däremot kan ju olika belopp som var för sig bedöms som obetydliga sammanlagt bli en betydande summa, och det är därför viktigt att normen inom skolan är att den ska vara avgiftsfri. Skolinspektionen har definierat vilka obetydliga kostnader som kan accepteras vid enstaka tillfällen: 700 kr för läromedel inklusive miniräknare i gymnasieskolan, 300 kr för enstaka studieresor, kostnader för måltider under studieresa, 100 kr för studiebesök samt 100 kr för aktiviteter kopplade till idrott och hälsa (friluftsdag). För de flesta familjer kan summorna tyckas små, men för dem som är fattiga kan smärtgränsen för oförutsedda utgifter gå redan vid summor som är väsentligt lägre än ovan angivna. Konsekvensen blir att barn till fattiga föräldrar ofta tvingas avstå från att delta vid dessa tillfällen. Detta gäller speciellt om det finns flera barn i familjen som förväntas ha med sig pengar, frukt och matsäck till skolan.

Synen på vikten av en avgiftsfri skola har länge varit samstämmig, vilket är positivt. Däremot föreligger det ett behov av att följa upp efterlevnaden av skollagen runt om i landet så att jämlikheten säkerställs. Hittills har inte någon utvärdering eller uppföljning av lagstiftningen genomförts. Regeringen bör initiera en översyn av lagstiftningen som förbjuder avgifter i skolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Maj Karlsson (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Linda Snecker (V)

Rossana Dinamarca (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)